

MENTHETETLEN?!

Az Esterházy-kincstár ötvöstárgyaihoz tartozó, roncs állapotú tokok restaurálása, I. ütem

Az I. ütemben restaurált tokok

Aranygyapjas rendjel tokja

Bécs, 1830 k.
Fa, bélyegzőaranyozással és vaknyomással díszített bőr, selyem, bársony, papír

Case of an enamelled badge of the Order of the Golden Fleece

Vienna, c. 1830
Various woods, goat leather with gilt and stamped tooling, silk, velvet, paper, brass

Az Esterházy család múzeumunkban őrzött négy aranygyapjas rendjele közül ez a legkésőbb készült darab, melyet Esterházy Pál Antal herceg (1786–1866) nyert el 1830-ban.

A tok erősen roncsolódott, deformált, darabjaira esett, és szennyezett állapotú volt. A bőrborítás nagyobb része a földes szennyeződés miatt nem volt hozzáférhető. A textilbélések elszíneződtek, felületükön gombatelepek voltak azonosíthatók.

A restaurálás célja a tárgy fizikai és esztétikai egységének helyreállítása, valamint kémiai stabilitásának megőrzése volt.

A restaurálás a bőr mechanikus tisztításával kezdődött, a felületbe tapadt sáros szennyeződés legalsó rétegeit - a további bőr sérülések elkerülése végett - csak mikroszkóp alatt lehetett eltávolítani.

A tisztítást a bélések, és a borítóbőr famagról történő leválasztása követte. A bőr-, textil- és fa részek ezt követően külön-külön kerültek fertőtlenítésre. A famag erős vetemedése csak újranedvesítéssel és présben szárítással volt korrigálható. A borítóbőr-töredékeket csak kíméletes párástás mellett, több lépésben sikerült visszaalakítani eredeti formájukra. Kezelőszeres tisztításukat és fertőtlenítésüket tisztítási próbák előzték meg. A famag hiányainak kiegészítése azonos fajtájú (dió) ill. hasonló szerkezetű (kőris) fával történt. A fedél és alsó rész új rézzsanókkal történő összeállítását követte a megfelelő színűre festett és vékonyított bőr-alátámasztások, majd az eredeti bőrtöredékek, végül pedig a textilbélések visszahelyezése.

BEYOND HOPE?!

Conservation of the ruined, leather covered cases of the goldsmith's works of the Esterházy treasury, phase I.

Complete restoration of cases during phase I.

Könyv alakú ékszeróra tokja

Bécs, 17. sz. vége – 18. sz. eleje
Hársfa, bélyegzőaranyozással díszített kecskebőr, bőrbélés, papír

Case of a book-shaped pendant watch

Vienna, late 17th – early 18th century
Carved lime wood, goat leather with gilt tooling, paper and leather lining, brass hooks

A tok egy viselet-kiegészítőként használt, könyv alakú óra biztonságos szállítására szolgált. Két, faragással kímélyített darabból áll, melyeket bőrzsanérral erősítettek össze.

A bőrborítás levált a famagról, száraz, deformált, kisebb területeken hiányos volt. A borító bőr területenként eltérő mértékben zsugorodott: egyes oldalakon kevésbé, míg a zsanér oldalán, illetve a tetőn jelentős mértékben. Felületén sáros, ill. sárba tapadt szennyeződések voltak. A famag több helyen eltört, anyaga meggyengült, szivacsossá vált. A bélésbőr szintén szennyezett, deformálódott, zsugorodott volt, alóla a szétbontáskor penész-, és gombatelepek kerültek elő.

Az anyagvizsgálatokat követően a bőrrészek leválasztásra kerültek a famagról. Ezt követően a famag tisztítása, fertőtlenítése és szilárdítása történt meg. A törések, repedések megszüntetése után a bélésbőr tisztítása következett. A zsugorodás következtében a bélésbőrök nem simultak be a famagba. Lágyításuk után, a famag belső méretére, keményhabból készült panelek formára alakítva. A kiegészített bélésbőr alá új papír alábélelés került. Erősen deformált állapota miatt, a borítóbőrön csak részleges tisztítás volt elvégezhető. Kíméletes párástása hasonlóan a bélésbőrhez, sóoldattal kondicionált pákakamrában történt. Formára alakítása után kerülhetett sor a kötött szennyeződések eltávolítására. A hiányos bőrterületek pótlására az eredetivel azonos cserzésű, megfelelő színűre festett, elvékonyított kiegészítések készültek.

Úti evőeszközkészlet tokja

Magyar (?), 17. sz.
Faragott hársfa, bélyegzőaranyozással díszített kecskebőr, bőrbélés, sárgaréz kapcsok

Case of a cutlery set

Hungarian (?) 17th century
Carved lime wood, goat leather with gilt tooling, leather lining, brass hooks

A 16–17. században az utazáskor vagy vendégeskedés során használt evőeszközöket a tulajdonos a készlet számára készült tokban szállította. Ez esetben az evőeszközökön kívül csésze, só-, és tojástartó is tartozott a készlethez. A feltárás során csupán a tok egyik fele került elő.

Mind a famag, mind a borító és bélésbőr magán viselte a hosszú ideig nedves közegben való lét, majd a kontroll nélküli kiszáradás nyomait. Erősen száradtak, zsugorodtak, deformálódtak és szétnyíltak. A kisebb hiányok mellett felületük erősen szennyezett volt, a bőrrétegek alatt gomba, penész telepedett meg. A kezdeti vizsgálatokat a felületbe tapadt sáros szennyeződések szárazon történő eltávolítása, majd a keményre száradt bélésbőr famagról való leemelése követte. A famag tisztítása és fertőtlenítése részben mechanikusan, részben oldószeres kezelésekkkel, szükség szerinti szilárdítása átitatással történt. A szét tört fa részek stabilizálását, a hiányok azonos fajtájú fából való, méretre faragott kiegészítéseinek beragasztása követte. A bőrrészek lágyítása – a deformálódások konszolidálása érdekében – kíméletes helyi párástással történt. A bőrfelületek kezelőszeres tisztítását a sérülékeny aranyozás miatt csak mikroszkóp alatt lehetett végezni. A bélésbőr hiányainak kiegészítései méretre szabott, festett és vékonyított bőrök keményhab formára való felhúzásával és formán hagyott száradásával kerültek kialakításra. A borítóbőr pótlása méretre szabott, festett és széleiken elvékonyított bőrdarabokkal, élbe ragasztással, illetve alálapolással történt.